

עין משפט‏
נר מצוה

לב א מיי פ"ו מהל' מלכים הל"ד:
לב ב מיי פ"ד מהל' תפילין הל"ו וע"ש ככ"מ סגג עשין ק"ז ד [מיי פ"ד מהל' ק"ש הל' א תוש"ע א"ח סי' לח סעי' ט:]

לד ג מיי פ"ה מהל' מלכים הל"א וע"ש ככ"מ סגג עשין ק"ז:
ד [מיי פ"ד מהל' ק"ש הל' א תוש"ע א"ח סי' לח סעי' ט:]
א ה מיי פ"ט מהל' רועה הל"ג סגג עשין פח:
ב ו מיי שם הל"א:
ז ז מיי שם הל"א:
ח מיי שם הל"ה:
ה ט מיי שם הל"ד:
י י מיי שם הל"א:

גליון הש"ס

פתני אין מורדין. עיין מכות י ע"ב תד"ה חד אמר:

מוסף רש"י

שח בין תפילה לתפילה. ולא יצרך על ראש אלא סמך על צרכה ראשונה (מנחות ד'):
אז: מודיענן אסור לאשטעטיי בין צרכה תפילה על יד לגרמא תפילה על ראש, משום דמתחיל צרכה משהו אסור לגדר עד שגומרה, והני שמי צרכות כצרכה אחת דמיק, כי שח צין תפילה לתפילה איכא אשורא דיעגן ועבירה הוא צדו (חובא בערנות חבוטש עמי' 66 בשם רש"י ב"ב תשוח מלחמה, ולפינו אין.)

חדרן עלך משוח מלחמה

תוספות שאג"ן

סח בין תפלה לתפלה עבירה היא בידו. פ"ה סח בין הנחת תפלין של יד להנחת תפלין של ראש עבירה היא בידו אם לא חזר וברך דהכי אמרי' במנחו' סח מברך שתים לא סח מברך אחת פ"ה במנחות כ"פ הקומץ דמברכין להניח תפלין לשל יד (ועל של ראש) לא מברך כלל אם לא סח בנתיב אבל אם סח מברך על של ראש על מצות תפלין. ולי"ג לר"ת דכ"פ הרוואה דקא חשיב מאה ברכות דחייב אדם לברך בכל יום קא חשיב להניח תפלין ועל מצות תפלין ובי ס"ד דלא נתקן אלא היכא דסח בנתיב.

מר:

שחילת ניסה נפילה. בגמ' פריך איפכא מצעי ליה שהניסה היא תחילת הנפילה: **בד"א**. דמחזינן מן המערכה ויש שאינן זזין ממקומן במלחמות הרשות: **אבל במלחמות מלוה**. כגון כיבוש ארץ ישראל בימי יהושע הכל יוצאין: **רבי יהודה אומר כו'**. מפרש בגמ': **גב' עזירה דרבנן**. לר"י הגלילי אפי' עבר על דברי סופרים חזר ולרצי יוסי עד שיעצור על דבר תורה דומיא דאלמנה לכהן גדול וכגון שנשאה לזיכא איסור: **סח בין ספילה לספילה**. צין הנחת תפילין של יד לתפילין של ראש: **סח**. סיפר: **עזירה** היא צידו. אם לא חזר וצריך דהכי אמרי' בנמנות (דף לו.) סח מברך שמים לא סח מברך אחת: **ומים שוספין על צרכיו**. מיי רגלים מחמת ירכא': **מפני שחילת נפילה ניסה מצעי ליה**. תחילת משמע הגרמת הדבר והכי איציעי ליה למימר כשהן נסין זו היא תחילת הגרמת הנפילה וצניסה לא שייך למימר תחילה דהא ממש קא ערקו: **רשום דרבנן זו היא מלוה דר' יהודה**. ובאומה מלחמה שאמרו חכמים שהיא רשות ואין חתן יוצא לה אמר נמי ר' יהודה דלין חתן יוצא לה אלא שרצי יהודה קורא אותה מלוה ונפקא מינה לפוטרו משאר מצות צעודו עסוק זה כדמפרש רבא ואזיל: **מלוה דרבנן**. דאמרו זה הכל יוצאין אמר נמי ר' יהודה הכל יוצאין אלא דקרי לה חובה ולאו מידי אשמעיען זהא אלא כולה משום מלוה ורשות נקטו פלוגמתייהו אלא משום דקרו רבנן להא רשות די להם אם קראו את זו מלוה ואפילו היא חובה שהרי אין הדבר אלא להעלותם מעלה אחת ולומר אבל צוה הכל יוצאין וגבי רשות דיים לקרות את שלמעלה ממנה מלוה ורצי יהודה דקרי לקמייתא מלוה לאשמועי' דהעוסק זה פטור מן המלוה והולרך להעלות את זו מעלה אחת לומר אבל צוה הכל יוצאין הילכך קרייה חובה כדאיתא: **אמר רבא כו'**. מילתיה דרבי יוחנן מפרש ואזיל וקאמר דהא דאמר רבי יוחנן דאפילונו רבנן ורבי יהודה צאחת המלחמות צקריאת

שתחילת ניסה נפילה שנאמר וְגַם יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי פְלִשְׁתִּים וְגַם מִגּוֹפָה גְדוֹלָה הִיתָה בָּעָם וּלְהֵלֶן הוּא אוֹמֵר² וַיִּנּוֹסוּ [אנשי] יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי פְלִשְׁתִּים וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים וְגו'³ כד"א במלחמות הרשות אבל במלחמות מצוה הכל יוצאין אפילו חתן מוחדרו וכלה מחופתה אמר רבי יהודה במה דברים אמורים במלחמות מצוה אבל במלחמות חובה הכל יוצאין אפי' חתן מוחדרו וכלה מחופתה: **גב'** מאי איכא בין רבי יוסי לר"י הגלילי איכא בינייהו עבירה דרבנן כמאן אזלא הא דתניא שח בין תפילה לתפילה יַעֲבִירָה הִיא בִּידוֹ וְחוּזָר עֲלֶיהָ מַעֲוִרֵכִי הַמִּלְחָמָה כְּמֵאֵן כר"י הגלילי מאן תנא להא דתנו רבנן שמע קול קרנות והרתיע הגפת תריסין והרתיע צחצוזה חרבות ומים שותתין לו על ברכיו חוזר כמאן לימא רבי עקיבא היא ולא רבי יוסי הגלילי בהא אפי' ר' יוסי הגלילי מודה משום דכתיב וְלֹא יָמַס אֶת לִבָּב אַחֲזִי כְלָבָבוֹ: והיה ככלות השוטרים כו': האי מפני שתחילת ניסה נפילה מפני שתחילת נפילה ניסה: **ליה אימא מפני שתחילת נפילה ניסה: בד"א במלחמות הרשות כו'**. א"ר יוחנן רשות דרבנן זו היא מצוה דרבי יהודה מצוה דרבנן זו היא חובה דרבי יהודה אמר רבא ימלחמות יהושע לכבש דברי הכל חובה מלחמות בית דוד לרווחה דברי הכל רשות כי פליגי למעומי עובדי כוכבים דלא ליתי עלייהו מר קרי לה מצוה ומר קרי רשות נפקא מינה⁴ לעוסק במצוה שפטור מן המצוה:

הדרן עלך משוח מלחמה

עגלה ערופה בלשון הקודש שנאמר כִּי יִמְצָא חֲלָל בְּאֲדָמָה וַיֵּצֵאוּ זָקֵנִיךָ וְשׁוֹפֵטֶיךָ שְׁלֹשָׁה מִבֵּית דִּין הַגָּדוֹל שְׂבִירוּשָׁלַם הֵיוּ יוֹצְאִין רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר יְחֻמְשָׁה שְׁנֵאמַר זָקֵנִיךָ שְׁנַיִם וְשׁוֹפֵטֶיךָ שְׁנַיִם וְאִין בֵּית דִּין שְׁקוֹל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד אֶחָד וְנִמְצָא טָמוֹן בְּגֵל אוֹ תִלּוּי בְּאִילָן אוֹ צֶפֶה עַל פְּנֵי הַמַּיִם^[כ] ופריש לן נמי רבא זה מייניהו איפליגו: **מלחמות יהושע דלכנש**. זהא ליכא למאן דקרי רשות דאפילו חובה נמי איתא והעוסק זה פטור מן המלוה ורבנן הוא דלא איכפת להו לקרומה חובה דדיים לקרומה מלוה אלא הרשות שהרי אין אנו צריכין אלא למלוה זה מעלה אחת ומלוה לגבי רשות מעלה היא: **ומלחמה צים דוד**. שנלחם בצלח צובה להוסיפה על ארץ ישראל ובשאר סביבותיה להעלות לו מנחה ומס עובד: **דברי הכל רשום**. ואפילו רצי יהודה להא ללו מלוה קרי לה והעוסק זה אינו פטור מן המלוה: **כי פליגי**. ר' יהודה ורבנן במלוה ורשות ולמר פטור מן המלוה ולמר חייב במלחמה שהיא למעומי עובדי כוכבים דלא יתמו עלייהו:

הדרן עלך משוח מלחמה

עגלה ערופה בלשון הקודש שנאמר כִּי יִמְצָא חֲלָל בְּאֲדָמָה וַיֵּצֵאוּ זָקֵנִיךָ וְשׁוֹפֵטֶיךָ שְׁלֹשָׁה מִבֵּית דִּין הַגָּדוֹל שְׂבִירוּשָׁלַם הֵיוּ יוֹצְאִין רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר יְחֻמְשָׁה שְׁנֵאמַר זָקֵנִיךָ שְׁנַיִם וְשׁוֹפֵטֶיךָ שְׁנַיִם וְאִין בֵּית דִּין שְׁקוֹל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד אֶחָד וְנִמְצָא טָמוֹן בְּגֵל אוֹ תִלּוּי בְּאִילָן אוֹ צֶפֶה עַל פְּנֵי הַמַּיִם^[כ] ופריש לן נמי רבא זה מייניהו איפליגו: **מלחמות יהושע דלכנש**. זהא ליכא למאן דקרי רשות דאפילו חובה נמי איתא והעוסק זה פטור מן המלוה ורבנן הוא דלא איכפת להו לקרומה חובה דדיים לקרומה מלוה אלא הרשות שהרי אין אנו צריכין אלא למלוה זה מעלה אחת ומלוה לגבי רשות מעלה היא: **ומלחמה צים דוד**. שנלחם בצלח צובה להוסיפה על ארץ ישראל ובשאר סביבותיה להעלות לו מנחה ומס עובד: **דברי הכל רשום**. ואפילו רצי יהודה להא ללו מלוה קרי לה והעוסק זה אינו פטור מן המלוה: **כי פליגי**. ר' יהודה ורבנן במלוה ורשות ולמר פטור מן המלוה ולמר חייב במלחמה שהיא למעומי עובדי כוכבים דלא ליתי עלייהו מר קרי לה מצוה ומר קרי רשות נפקא מינה⁴ לעוסק במצוה שפטור מן המצוה:

משוח מלחמה פרק שמיני סוטה

הסם נפקא לן מיינה לענין עוסק במלוה דלמר חובה ולמר רשות ופריש לן נמי רבא זה מייניהו איפליגו: **מלחמות יהושע דלכנש**. זהא ליכא למאן דקרי רשות דאפילו חובה נמי איתא והעוסק זה פטור מן המלוה ורבנן הוא דלא איכפת להו לקרומה חובה דדיים לקרומה מלוה אלא הרשות שהרי אין אנו צריכין אלא למלוה זה מעלה אחת ומלוה לגבי רשות מעלה היא: **ומלחמה צים דוד**. שנלחם בצלח צובה להוסיפה על ארץ ישראל ובשאר סביבותיה להעלות לו מנחה ומס עובד: **דברי הכל רשום**. ואפילו רצי יהודה להא ללו מלוה קרי לה והעוסק זה אינו פטור מן המלוה: **כי פליגי**. ר' יהודה ורבנן במלוה ורשות ולמר פטור מן המלוה ולמר חייב במלחמה שהיא למעומי עובדי כוכבים דלא יתמו עלייהו:

הדרן עלך משוח מלחמה

עגלה ערופה בלשון הקודש. נאמר. מה שהקנים אומרים ידעו לא שפכו והכהנים אומרים כפר לעמך ישראל בלשון הקודש החוקקו מן התורה לאמרה: **שנאמר כי ימצא חלל** ובגמרא פריך היכי יליף מהכא: **היו יוצאין**. ובאין שם ומוודיין מן החלל לצד העיירות שסביבותיו לידע איזו קרובה: **בגל** גל של אצנים: **נמצא סמוך לספר כו'**. מפרש טעמא בגמ' א: **גב' מאי קאמר**. היכי יליף לשון הקודש מהכא: ואין צ"ד **שקול** אין עושין צ"ד שיהא יכול לחלק שזה צוה אלא שיהא הרוצ לצד אחד לקיים אחרי רצים להטות (שמות כג): **למיוחדין**. הנך דלשכת הגזית: **מוקני וקנין**. מדמלי למיכתז קני וכתז וקנין מיוחדין שזוקניך: **וקני השוק**. אע"פ שאינן סנהדרין: **שופטיך**. זקנים שהם שופטים את ישראל: **מוקני העדה**. דסמיכת פר העלם דבר ואיתמר ליה שופטיך להציא עוד שנים: **לגמרה לכולה מילפא מהסס**. דהא רצי יהודה הסם נמי חמשה קאמר ויליף לה מקראי צפ"ק דסנהדרין^א: **אלא ויו"ן ושופטיך למניינא**. כלומר לא גמיר גז"ש ואינטרי' שופטיך לסנהדרי גדולה כר"ש.

וי"ן

לא היו עורפין שנאמר באדמה ולא טמון בגל נופל ולא תלוי באילן בשדה ולא צף על פני המים **יגמצא סמוך** לספר או לעיר שרובה עובדי כוכבים או לעיר שאין בה ב"ד לא היו ^(ב) עורפין * **ואין מודדין אלא לעיר שיש בה ב"ד: גב'** מאי קאמר אמר ר' אבהו ה"ק שנאמר וענו ואמרו ולהלן הוא אומר **וענו הלויים ואמרו וגו'** מה ענייה האמורה להלן בלשון הקודש אף כאן בלשון הקודש וסדר עגלה ערופה כיצד כי ימצא חלל באדמה ויצאו זקניך ושופטיך שלשה מב"ד הגדול שבירושלים היו יוצאין: **רבי יהודה אומר חמשה וכו':** ^(ג) ת"ר ויצאו זקניך ושופטיך שלשה מב"ד הגדול שבירושלים היו יוצאין: **רבי מוסיפין עליהן עוד אחד הרי כאן חמשה דברי ר' יהודה ר' שמעון אומר זקניך שנים ואין בית דין שקול מוסיפין עליהן עוד אחד הרי כאן שלשה ור' שמעון נמי הא כתיב ושופטיך ההוא מיבעי ליה למיוחדין שבשופטיך ורבי יהודה מוקני זקניך נפקא ור' שמעון אי כתב רחמנא זקני הוה אמינא אפי' זקני השוק כתב רחמנא זקניך ואי כתב רחמנא זקניך הוה אמינא אפי' סנהדרי קטנה כתב רחמנא ושופטיך ל'מיוחדין שבשופטיך ור' יהודה גמר זקני זקני ⁶מוקני העדה מה להלן מיוחדין שבעדה אף כאן מיוחדין שבעדה אי גמר לגמרה לכולה מילתא מהתם זקניך ושופטיך למה לי אלא ⁽³⁾ וי"ו ושופטיך למנינא ⁽⁴⁾ ורבי שמעון וי"ן**

ס"ד דלא נתקן אלא היכא דסח בנתיב. ומיהו י"ל דמיידי בשנן בני אדם אחד יש לו תפלין יש לו ואחד יש לו תפלין של ראש. ור"ת אומר דמברכין להניח תפלין לשל יד ועל מצות תפלין לשל ראש היכא דלא סח ואם סח בנתיב מברך לשל ראש להניח תפלין ועל מצות תפלין. ולפי זה היכא דאין לו תפלין של יד מברך על של ראש שותים דהא הוי כאילו סח בנתיב: סליק

מסורת הש"ס

^(א) מנחות לו., ⁽³⁾ נסוכה כה., ^(ג) סנהדרין יד., ^(ד) סנהדרין יד., ⁽⁵⁾ נעמי"ש מוס' סנהדרין יד. ד"ה ורבי שמעון, ^(ו) לקמן מה:, ^(ז) דף יז.,

תורה אור השלם

1. ויען המבשר ויאמר גם ישראל לפני פלשתים וגם מפפה גדולה היתה בקדם וגם שני בניה מתו חפני ופיניוס וארון האלהים נלקחה:
שמואל א ד יז ופלשתים נלחמים בישראל ויגסו אנשי ישראל מפני פלשתים ויפלו ויחללים בחר הגלבוע:

שמואל א לא א ויגסו השוטרים לדבר אל העם ואמרו מי האיש הקרא ויהן הלבב וליך וישב לביתו ולא ימוס את לבב אחיו בלבלב:
דברים כ ח כי יקצא חקל באדמה אשר ין אלהיה נתן לך לרשתה פעל בשדה לא נודע מי הפחה ויצאו זקניך ושפטיך ומדוד אל הערים אשר סביבת החקל:
דברים כא א-ב ויענו הלוים ואמרו אל כל איש ישראל קול רם:
דברים כו יד וסמכו זקני העדה את ידיהם על ראש הפר לפני י וישח את הפר לפני י: ויקרא ד טו

הגהות הב"ח

^(א) בשפנה לא היו (וערפין). תו"מ וי"ב ס"א מודדין:
⁽³⁾ גם' למה לי אלא ושופטיך כר' שמעון ר' למנינא כ"ל וכן ברש"י: